

FILTRESİZ

Sanat ve Edebiyat Dergisi

Sayı:7/ Mayıs-Haziran 2023

KARANLIKTAN
AYDINLIĞA

FİLTRESİZ DERGİ

KÜNYE

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Hasan Hüseyin ÜLKER

YAYIN KURULU

Aylin TAMAKAN NERGİZ

Hasan Hüseyin ÜLKER

EDİTÖR

Aylin TAMAKAN NERGİZ

KAPAK TASARIM

Şirvan ÖNLÜ

MİZANPAJ

Aylin TAMAKAN NERGİZ

İLETİŞİM

filtresizdergi@gmail.com

ESERLERİNİZ İÇİN

filtresizeditor@gmail.com

K
A
R
A
N
L
I
K
T
A
N

A
Y
D
I
N
L
I
Ğ
A

REKLAM VE İŞBİRLİĞİ İÇİN filtresizdergi@gmail.com

İÇİNDEKİLER

- 5** **Yabani Kral ve Körelmişleri**
Zeynep Akkaptan
- 7** **Karanlıktan Aydınliğa**
Oğuz Süzen
- 8** **Yaşamak**
Heybet Akdoğan
- 9** **Her Yer Aydınlik**
Sonnur Özban Karapınar
- 12** **Ne Zaman ki**
Derya Cesur
- 13** **Hasibe**
Nilüfer Çeken Özbay
- 16** **Gidenlere Ağıt**
Erdoğan Gül
- 18** **Teyel**
W. Bahadır Bayrıl
- 19** ...
Sophia Jamali Soufi
- 20** ...
Alev Bař
- 21** **Amerika'nın-Banliyölerin**
Çehov'u John Cheever ve Yazım
Teknikleri
Arif Mahmut Koçak
- 31** **Dilek'e Yas**
Feyza Menteş
- 32** **13**
Eşref Ozan Baygın
- 33** **Sevdiğim Kadını Çaldı Şehir**
Ayhan Sarı
- 34** **Alper Kul ile Söyleşi**
Hasan Hüseyin Ülker
- 39** **Ahh Benim Şu Kadınlığım**
Ece Budak
- 41** **Sayıp Dökmeler**
Bengül Alkan
- 44** **Liman**
Meryem Güngör

**GÜNÜN BİRİNDE ELBET
1 MAYIS**

Zeynep Akkaptan

YABANI KRAL VE KÖRELMİŞLERİ

“*Yabani bir kralın bölük pörçük umutlarıyız. Peşinden koşmadıklarımız hep bir bronş takacak yakamıza. Her tebrik, her alkış biraz burukluk.*”

Düşünüyorum, koşuşturmaların temelinde yatan güdüleri. Bucak bucak insanı yönlendiren kuşkuları. İnsanların inançları ve hatta yaşamlarındaki güç, zihinlerinde inandıkları dünyada saklı. Anlıyorum artık herkesin dünyası aynı değil. Karşısında duran duvarlar asla aynı renk olmayacak. İnsan doğdu, yürüdü ve düştü. Düştüğü eşikten baktı dünyaya ve bu sayede hiçbir çukur aynı manzaraya denk gelmedi. Peki bu değişir miydi? İnsanın gözleri kapanınca yarına bir şey kalır mıydı? Sadece o çukurdan Tanrının ona gösterdiklerine boyun eğerek çürüyecek midir, bu mudur? Yabani bir kralın bölük pörçük umutlarıyız. Peşinden koşmadıklarımız hep bir bronş takacak yakamıza. Her tebrik, her alkış biraz burukluk.

Monarşinin feodalite ile ilişkisinden doğan meşru çocuğudur tımar. Aslını görebilmek için damarlarında ne dolandığını görebilmek gerekir. Menfaatin dahi karşılıksız çıkardan nice olduğunu, o bizi çarpmadan idrak etmek gerekir. Fakat bilinir ki, bölünmeden bir elde edilemez. Labirent hayatın içindeki bu yolsuz yollar, milatça uzayıp gider. Hepsi hırstan gelmez mi, Tanrının bize bahşettiği o kudretli iradeden. Paranın içerikleri değerlendirilip insan hayatına bölündüğü günden bugüne tüm gözlerdeki dünya altın sarısını fon saydı. Gökyüzünden kan yağarken, mezarların yanındaki madenler daha cazipti. Bu madenler için bu denli çırpınışlar ilkelliğin en başlarına özgü gelirken özgünlük orada, ilkellik burada kaldı. İnsan hayatı bölünürken sonuç ne olursa olsun bedelini misliyle geleceğin çocukları ödedi. Bu sebepten de insanın insanla olan kavgası doğadan hiç uzağa gidemedi. Dünya bize değil, biz dünyaya muhtaçtık. Dengesizliğin insan boyutundaki vahşeti hep karşımda, şu baktığım sokakta, masamda açık olan televizyonda ve en ciddi ise akıllarımızda. Bu ilkel hayatlarımızın toplamı bile bir bütün edemiyor, yazık. Vadettiklerini eşitlemeye o kudretli irademiz müsaade etmeyecekti, etmedi de. Yediğimiz damgaların zamanla çürümesi sonucu düşüncelerimiz ardı ardına Propagandaya evrildi. Anlımızda gezdirdiğimiz onurlu Cumhuriyet ve kardeşi olan Hürriyet bu kan partisinin uğrunda hüsrana uğradı. Cumhuriyet hürleştirilebilseydi herkes tek başına zaten bir devlet olabilirdi, aklından geçirdikleriyle kendi kendisine hükmetmeyi öğrenseydi her adımı eşsiz bir dünya düzenine hep beraber gülebilirdik. Demem o ki, insan kendi faşistliğini kendisine yansıtılabileydi bu düzenin her parçası insanlıkla bezenirdi. Eğer ki biz kendi kendimize yetebilmeyi, cumhuriyetin temelini idrak

edebilseydik tahtın başındaki bir parça insan, koskoca halk bir devrim olurdu. Hepimizin gözlerindeki farklı dünyalardan bir bütün edebilseydik özgürlüğün anlamını bu satırlarda yok saymazdım. Bu bir rüya, bu imkansızlığın zorbalığı. Bu devrimin içerisinde herkes bir cumhuriyet. Bununla yetinemeyenlerin ise içerisinde yaşadığı cehaletle hükmünü sürdürecektir.

Seyrettiğimiz bu oluşumlar bölük pörçük ayakta dururken insanlar bu duruma bir kavram uydurdular. "Trajikomedi" Aslı bir küfür, insanlığa hakaretten boynu bükük bir gerçek. Komedi mi trajedi yoksa trajedi zaten bir komedi mi? Bence hepsinin yüz ifadesi aynı, hepsi sahte. İçindeki dünyaya ayak uyduramayıp, bu dünyadan vazgeçenlerin maskesidir bu. Acıyarak güldüğümüz gözlerimiz bu perde sayesinde içinden hep ağladı. Gözyaşlarını görebilseydik nefret ve cehaletin birliğinden bu ocaklar sönerdi. Umutları çalınmış insanların körlüğü suskunluklarından değil, vazgeçişlerinden. Yeniden ayaklanmanın yalanı ise yine bir başkasına emanet. Biz kendi benliğimizi hep başkalarına emanet ederek yaşadığımız süresince ne şikâyete ne de pişmanlığa hakkımız yoktur. Sonuçlarını kendimiz doğurduğumuz hiçbir bedeli bırakıp kaçmanın hiçbir izahı yoktur. Ya farklı zihinlerin bir ortaklığı hükümdardır ya da özgürlüğün kuşlara özgü olduğuna inanıp hayallerde yaşayanlara. Biz her şeye rağmen yaşadık varsayalım, kuşlar uçsun.

Uçabiliyorken uçsun.

Oğuz Süzen

KARANLIKTAN AYDINLIĞA

Karanlıkta aydınlıkta bu terazinin iki ucunda, hayatta bir an gelip de her şeyin dengelendiği durumlar olur, yani anlayacağınız üzere ne burçları okuyanlara ne de astrofizikçilere gerek kalmaz, kaderlerimizin gidişatını bilmek adına bir tek kendinizden haber alabilirsiniz bu evrende. Birden düğüm olur ve gelir gırtlığına oturursa karanlık sen hiç merak etme, evrenin bu güzel ışığındaki her şey sana ilaç olur, şifa olur, iyiliğin nereden geldiğini anlamazsın bile. Onlar milyarlarca yıldır böyle didişirler hatta bazı yerlerde altı ay kış altı ay yazdır ya, insanın ömrüne tıpkı bir nimet gibi hükmederler, lütfederler. Şimdilerde en çok karanlıktan konuşulduğuna siz bakmayın ülkemizin durumu ortada, ama aydınlıklar öyle mi insanı pürüzsüz bir neşeye boğar, içine umut verir ve gül bahçesindeki tüm dikenleri gülün ömrüne ekler, bülbül de gül de bir gün gelip sevmekten vazgeçinceye kadar birbirlerine sımsıkı sarılırlar, severek daha ötesine geçebileceğini bilenlere bu sözüm. Karanlık erkeğin iç ruh haline ve aydınlık kadının her şeyi güzelleştiren o kalbine benzer. Ay ve güneş bile birbirlerine tutulurlar, tamda o sırada tıpkı bir yüzükteki tek taş pırlanta gibi parlamazlar mı sizce de. Evrendeki dualite aydınlığı da karanlığın yanına yazmıştır, iyiliği de kötülüğün ardına, siz bunları görüp okumak anlamak zorundasınız, sonra

Karanlık erkeğin iç ruh haline ve aydınlık kadının her şeyi güzelleştiren o kalbine benzer.

evren bana niye mesaj vermiyor demeyin. İşaretleri kaçırdınız ya, kırmızı ışıkta geçmeye çalıştığınız o gün gibi düşünün bunu da bir hatanız oldu belki bir yerlerde, diğerlerine veya olayın sebeplerine suçu atacağınıza hatalarınızın sorumluluğunu üzerinize alın, siz kendinizi düzeltene kadar hep aynı ikaz lambası yanmaya devam eder, ömrümüz boyunca alınan dersler belki de ibretliktir onlara

Heybet Akdoğan YAŞAMAK

yaşamak
bir düşü bölüşmekti
bulutsuz gökyüzüne beyaz bir dilek adayıp
yeryüzünde boğmaktı putları

yaşamak
yürümekti
haramiler tepişirken üstümüzde
ölü çığıllarıyla dirilmekti yeniden

nefes almaktı yaşamak
havaya karışan zindan kokusuyla
dudaklarda kanlı sigara
buz kesen gecelerde
gardiyen selamıyla
merhametti yaşamak

yaşamak
hep ihanetle biten
uslanmaz insan sevmelerim
avunur buselerim
kalbimde büyür baldıran acım

yaşamak
her gecenin sonunda
sabah değil miydi
oysa yaşamak
ateş böceklerinin
karanlığa direnen esareti

Sonnur Özban Karapınar

HER YER AYDINLIK

Biri elleriyle gözleri mi kapatıp; “Bil bakalım ben kimim? dedi. Afalladım birden. Aslında sesler konusunda iyiyimdir, gel gör ki ses tanıdık değil. Hedef karıştı belki de. Sanki tanış değilim gözlerimin üzerinde kenetlenene. Hem ne gerek var ele, görmez ki gözlerim en yakını bile.

“Kusura bakmayın çıkaramadım kim olduğunuzu.” dedim çekine çekine. Kenetlenen eller ayrıldı gözlerimin üzerinden. Arkama dönünce birden, ses kem küm etmeye başladı. Aradığı ben değildim, üstüne üstlük bir de kördüm. Gerçek gün gibi ortadaydı, tabi karşımdaki için. “Şey. Merhaba ben sizi bir arkadaşşıma benzettim de.”

“Merhaba tanıyamadığım ses, sorun değil. İnsan insana benzer. Ellerin ne sıcakmış, yüzümü ateş bastı sanki.” diyerek şakalaştım. Tam yoluma devam edecekken;

“Tanışalım o zaman. Ben Eren.”

“Ben de Gören. İtiraf et gülüyorsun içinden. Bu ne yaman çelişki değil mi? Büyüklerim adımları daha doğmadan koymuşlar. Kör olacağım hesapta yokmuş anlayacağın.”

“Memnun oldum Gören. Eren ‘le Gören ne kadar da uyumluymuş adlarımız meğer.”

“Bence de öyle. Ne güzel bir tanışma oldu bu böyle.”

Konuştuk bir süre. Baktık fazla ayakta kaldık, oturduk köşedeki kahveye. “Ne içersiniz?” diye sordu garson. Ben “Mehmet bana her zamanki gibi orta şekerli bir Türk Kahvesi lütfen.” derken cevap geldi. “Tabi abi hemen.” Sessizlik oldu o an, anladım şaşırdı Eren. Gören’ in görmeyen gözleri garsonu bilen.

“Siz ne alırsınız beyefendi?”

“Şey. Bana da ayısından lütfen.”

Beş dakika sonra siparişimiz geldi. Sohbet ede ede kahvelerimizi içiyorduk. Bu ses de ne böyle kulağımı tırmalayan? Anlaşılan yeni arkadaşım höpürdeterek içiyor kahveyi. Bendeniz Gören, kaydettim zihnime bu sesleri hemen.

“Nasıl bildin garsonun kim olduğunu. Ben kırk kere görsem tanıyamazdım. Dikkatsizim galiba.”

“Gören’ in gözler görmez ama kulaklar radar. Onlar hem göz hem kulaktır bana. Ha bir de koku duyum süper.

Az uğraşmadım bu burunla ben.”

“Vay be. Ben de körler için üzülürdüm. Demek ki insan her durumda başının çaresine bakabiliyor.”

“Ne sandın ya...”

“Karanlıkta olmak zor olsa gerek.”

“Önce aydınlığı bilmek gerek. Ben doğuştan körüm. Karanlığım yok ki benim, duyularım var. Bir kez dokunarak seni zihnimde canlandırabilirim mesela.”

“Gerçekten mi?”

“Evet gerçekten. Şimdi sen anlat. Aydınlıkta olmak nasıl bir şey. Hem sen karanlığı da biliyorsun öyle değil mi?”

“Şey. Aydınlık, aydınlık işte. Oda karanlıksa, yani hiçbir şey görünmüyorsa basıyorsun elektrik düğmesine al sana aydınlık. Karanlığın zitti işte.”

“Vav... Çok etkileyici bir anlatım oldu be Eren. Hiçbir şey anlaşılıyor cümlelerinden. Açıklaman ikna etmedi zihnimi. Cevabın yetersiz kaldı sanki.”

“Ne zor cümleler kuruyorsun be Gören, anlayana aşk olsun!”

“Seninkiler anlaşılır, benimkiler anlaşılmaz öyle mi? Neyse orta yolu buluruz inşallah.”

“Gören, anlatsana kendini biraz. Neler yapıyorsun? Hayat nasıl gidiyor?”

“Teknolojik aletler satan bir firmada çalışıyorum. Müşteri ilişkileri bölümünde. Telefonlara bakıyorum. Herkes ne çok şeyden şikayetçi bir bilsen. Hobilerime gelince kitap okumayı severim. Tabi braille alfabesi ile yazılı olması şartıyla. Sesli kitap dinlerim, resim yaparım.”

“Resim yapmak... Hımmm... Pek marifetliymişsin. Resimlerini görmek isterim. Ben hiçbir konuda yetenekli değilim ne yazık ki.”

“Belki yormamışsındır kendini, sormamışsındır kendine ben kimim ve ne yapabilirim diye. Kalabalıklarda geçmiştir zamanın. “

“Filozofluk da var desene Gören. İçimi çözdün hemen, vardır bir yeteneğin diyorsun.”

“Olasılığı yüksek diyorum. Her şey olman da hiçbir şey olmaman da mümkün. Ama önce mücadele etmen gerek.

“Sen anlatsana mücadeleni taze arkadaşım. “

“Bir sıfır yenik başlamışım hayata. Ailem, çevrem böyle tanımlar durumumu. Yenik olan, hayalleri kırılan

onlar, ben değilim. Başlangıcım belli ve kesinlikle bir yenilgi değil. Benim ve ailemin bitmez tükenmez mücadelesi. Kazanan, görmese de Gören işte. Eren, ersen de ermesen de gibi.”

“Komiksin de arkadaşım. Ben pek savaşı değilim hayata karşı, çabuk pes ederim. Annem çok kızar bu huyuma. Değiştirmeye çalışıyorum ama boşuna. Üniversiteden mezun olalı iki yıl oldu ama hala işsizim. Her yere başvurduğum.”

“Yeterince inandın mı seni işe alacaklarına, yoksa kem küm mü ettin. Cevap belli galiba.”

“Eh, dediğin gibi işte.”

“Az önce aydınlık nedir sordum, sen kestirip attın. Net bir yanıt alamadım senden. Emin değilsin kendinden.”

“Sorun bu yani öyle mi. Sen anlat o zaman.”

“Karanlık sanıldığı gibi her şeyin siyah olması değildir. Işıktan yoksun olmaktır. Işık gözde değil gönülde eksikse karanlıktasındır. Sokağa çıktın diyelim. Gözlerini kapat, hayatı dinle. Isırılan bir elmanın sesini, rüzgârda salınan ağaç dallarının hışırtısını, kuşların şarkılarını, insanların gülüşlerini, kedi miyavlamalarını. İşte o an yüzünde bir gülümseme, gönlünde bir ışık belirecek. Al sana aydınlık. Elbette hoş olmayan sesler de duyacaksın. Hayat güzel anlardan ibaret değildir. Mücadelen kötüyü de kabullenip iyi etmeye çalışmak için olmalı.”

“Haklısın galiba. İnsan hep eksik tarafları görüp, karanlıkta yaşamayı tercih ediyor. Hepsi değil tabi. Pes etmemeyi mi öğrenmeli acaba?”

“Bana bak. Ben ya da ailem pes etseydi, okumasaydım, iş güç sahibi olmasaydım evde sabahtan akşama kadar sizin demenizle karanlık dünyamda sıkılacaktım. Seninle tanışamayacaktım. Ellerin gözlerime kavuşamayacaktı. Birileri tarafından acınan, faydasız görülen olarak yaşayacaktım. Aynı evin içinde nefes alıp veren, dönüp duran bir Gören. O zaman görünmez olacaktım inan. Sen ersen de ben göremeyecektim yani.”

“İyi ki tanıştık. Karanlığım aydınlığa dönüştü sayende. Aydın aydın vedalaşayım seninle. Yapılacak ne çok iş başvurum var acele. Ne çok şey kattın hayatıma şu kısacık zamanda. Aydınlık işler peşindeyim anlarsın ya. Bir sonraki buluşma çok geç olmasın ama. Bu gazla bulurum o işi, davet ederim seni çalıştığım yere. Görür görmez beni, yani şey duyar duymaz sesimi, “Eren tanıdım seni hemen,” dersin. Nasıl ama...”

“Eren'im bir an önce er inşallah muradına. Ne isterim daha başka. Payıma düşen gelir kapıma coşkuyla. Tanışız bundan sonra. Sesin yabancı gelmez kulağıma. Karanlık mı o da ne? Tarif edebilir misiniz acaba?”

Derya Cesur

NE ZAMAN Kİ

Karanlık;

yokluğu ışığın.

Yönsüzlüğü,

kaybolmuş özgürlüğü,

solgun ve yaralı düzlüklere

esir düşmüşlüğü insanın.

Karanlık;

yapış yapış bir zift.

Dokunduğunu sömürgeleştiren

düzenbaz bir empyalist.

Karanlık;

zehirli dili yılanın.

Öldürmeyen fakat

yine de gömen

vicdansız celladı hayatın.

Ne zaman ki bir ışık sızar inceden,

ne zaman ki görünür olur zorbalar

şeytana secde eden,

ne zaman ki

korkmadan bağırır bir çocuk

ve der ki

“Kral çıplak!”

Ne zaman ki

tutsaklar bilirler tutsaklıklarını,

işte o zaman

dağılır surları o kör tiranlığın.

Gün doğar,

başlar saltanatı

aydınlığın.

Nilüfer Çeken Özbay

HASİBE

13

Hasibe'nin, saçlarını kocası eline dolayıp kafasını da mutfak döşemesine vurmaya başlayınca, "Her şey buraya kadarmış," diye düşündü. Kaynı gelip, "Öldüreceksin kadını. Ne yapıyorsun?" deyip kolundan tuttuğu gibi atmıştı abisini.

"Hiç acıman yok mu senin?"

"Neyine acıyım bunun? Sıfatına baksana."

"Hadi yürü git. İnsanı günaha sokma abi."

Tezgâha tutunup kalktı. Şakağından akan kanı kolunun yeniyle sildi. Yumruklardan kapanan gözünü açmaya çalıştı. Canı çok yanınca vazgeçti. Aldığı darbelerden başı zonkliyordu. Masanın altına sinmiş halde, kulaklarını kapatan kızını görünce ona doğru yürüdü. Üzerini düzeltmeye çalıştı. Ortaya saçılan yemeklere, kırılan tabaklara basmamaya dikkat etti. Elif gözlerini de sımsıkı yummuştu. Uzanıp kızını olduğu yerden çıkardı. Sarılıp saçlarını okşadı.

Küçük kız korku dolu bir sesle, "Bitti mi anne?" diye sordu.

"Bitti."

"Gelir mi yine?"

"Korkma sen. Gelse de bizi bulamayacak," diye fısıldadı kızının kulağına.

Verdiği cevaba şaşırıldı. Yaşadığı cehennemden kendini de kızını da kurtaracaktı. On yıldır, "Bugün yarın," diye diye canından olmasına ramak kalmıştı. Kızıyla yatak odasına gitti. Kapıyı kilitledi. Çantasını çıkardı. Gazeteden kestiği adresi kontrol etti. Yerinde duruyordu. Sakladığı paraları sandığın köşesinden el yordamıyla aldı. Havanın iyice kararmasını bekledi. Odanın penceresinden sessizce süzuldüler. Arka bahçenin duvarından atlayıp dere kenarına indiler. Biraz yürüyüp tarlalar arasından ana yola vardılar.

Evden çıktıkları fark edilmeden olabildiğince uzaklaşmak istiyordu. Bir motor sesi duyunca, "Bu kadar kısa zamanda aramaya çıkmış olamazlar," diye geçirdi aklından. Kızını kenarda bırakıp yolun ortasına atladı. Aracı durdurmak için olduğu yerde zıpladı. El kol hareketleri yaptı. Şoför son anda fark edip acı bir fren sesiyle durdu önünde. Sinirle aşağı indi.

Delirdin mi bacım? Gecenin bir vakti ne işin var yol ortasında?”

“Abi yardıma ihtiyacımız var. Bizi alır mısın?”

Ellilerinde gösteren adam Hasibe’yi incelemeye başladı. Perişan görünüyordu. Kızı yaşlarında olmalıydı. Bir acıma duygusu belirdi yüzünde. Başını kaşdı. Elif’e takıldı gözü. “Bırakırsam kurda kuşa yem olur bunlar,” diye ikna etti kendini.

Ama başına bir iş gelirse beni hiç görmediniz. Kamyonetime binmediniz. Karakoldu polisti “Tamam,” dedi. “karıştırma beni.”

Başını salladı kadın. Kızıyla kasaya binmek için yöneldi.

“Üşütürsünüz çok rüzgâr alır arka taraf.”

Adam kapıyı açtı binsinler diye. Hasibe’nin bir şeyden korkacak hali kalmamıştı. Bu akşam gidebildiği en uzağa gitmeliydi. Ne pahasına olursa olsun.

“Abi adın ne senin?”

“Ne yapacaksın adımı?”

“Dua edeceğim. Allah senden razı olsun. İyice yorulmuştu kızım. Benim de taşıyacak takatim yok.” Dizlerinde oturan kızı başını annesinin kollarına yaslamış yolu izliyordu.

“Hüseyin benim adım. Senin halin ne böyle, kim yaptı bunu?”

“Kocam.”

“Sahip çıkanın yok mu?”

Daha da sarıldı kızına. Yutkundu.

“Nereye gideceksin, var mı gidecek yerin?”

Avucunda tuttuğu kâğıdı uzattı.

“Var. Buraya. Ama nerede indirirsen oradan devam ederiz.”

“Şanslısın bu akşam. Ben de şehre mal almaya gidiyorum.”

“Ne kadar sürer?”

“Beş altı saat.”

“Hiç sesimizi çıkarmayız. Rahatsız etmeyiz seni.”

Kız uyumuştı. Kıvrım kıvrım dönen yola daldı. Bir süre sonra Hasibe'nin göz kapakları da yorgunluğa yenik düştü. Uyuyan kadına şöyle bir baktı Hüseyin. Saçları yüzüne yapışmıştı. Açılan yakasından göğüsleri görünüyordu. Aklına üşüşen düşünceleri başını sallayarak dağıttı. Dikiz aynasından yolu kontrol etti. Takip eden yoktu. Gaza daha çok bastı.

Araç durduğunda Hasibe içinin geçmiş olduğunu fark etti. Gün ağarmıştı. Onun uyandığını gören Hüseyin kamyonetten indi.

“Hadi,” dedi. “Geldik. Burada karnımızı doyalım. Şu karşıdaki binaya gideceksiniz.”

Kızını uyandırıp adamı takip etti. Sıcacık mercimek çorbası içini ısıttı. Pencereden dışarı bakınca birini kocasına benzetti. Eli titredi, çorbayı üzerine döktü. Gözü duvardaki saatteydi. Hüseyin tedirginliğini anladı.

“Ben hesabı ödeyeceğim. Hemen karşıya geçin.”

“Hakkını helal et Hüseyin abi.”

“Helal olsun. Unutma bak, ne ben sizi gördüm ne de siz beni.”

“Merak etme. Hiç karşılaşmadık.

Ana kız, kalabalığa karıştılar. Binanın olduğu yere hızlıca yürüdüler.

Kapının önünde durunca Elif sordu:

“Burası neresi anne?”

“Yeni hayatımıza başlayacağımız yer.”

“Babam burayı bulur mu?”

“Öyle olmaz umuyorum.”

Derin bir nefes alıp başını gökyüzüne kaldırdı Hasibe. Sonra kızının elini sıkıca tutup ... İli Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü yazan kapıdan içeri girdi.

Erdoğan Gül

GİDENLERE AĞIT

Maraş'tandır kara haber,
Antakya'dan kara haber,
Dümdüz olmuş yerleşimler,
Gitti canlar, elli binler

Çalınınca malzemededen,
Ayırmadan eski, yeni,
Zemin kötü, evler tabut
Kalmadı kimsede umut.

Buz kestikçe karlı hava,
Çoluk çocuk, tiritir titrer,
O yıkıntılar altında
Canlar kurtuluşu bekler.

Dondurucu ayazlarda,
Olağandan çok gecikmek,
Can çekişen o canları,
Diri diri gömmek demek.

Yardıma koştu ülkeler,
Ahbaplar, belediyeler,
Madenciler, gönüllüler,
Kızılay, Afad, askerler.

Tüm gecikmelere karşın,
Sensörlerle, köpeklerle,
Arama ve kurtarmalar,
Nice canlar kurtardılar.

İmara af diye diye,
Ranttan oylar devşirmeye,
Başka sonuç beklenmez ki,
Güvenmeyince bilime.

Neden yazgı oluyormuş,
Kör olası aymazlıklar,
Asla eksilmez acılar,
Değişmezse anlayışlar.

Canlar canlar, bizim canlar,
Depremlerde giden canlar,
Canlar canlar, bizim canlar,
Aymazlıktan giden canlar,
Kabuk tutmaz, yaram kanar,
Yandıkça, yüreğim yanar.

Karanlıkları devirmek ve aydınlık bir çağın kapılarını açmak için en mükemmel silah: Kalem. Kalem sahiplerine düşen ilk vazife telaş etmemek, öfkelenmemek, kin kışkırtıcı olmamak. Halkı; okumaya, düşünmeye, sevmeye alıştırmak.

Cemil Meriç

W. Bahadır Bayrıl

TEYEL

Zamanın, görünmez ipliklerini
boşluğa bir ağ gibi serpivermesi:
Böyle kurulurdu hatıranın cam
labirentleri!

Kalbini tesadüf say vedalarda. Şair;
kıyısı yırtık küçük yaz resmi. Konsolda
solan manolya. Unuturum seni desem
de inanma!

Örüldükçe kuytuda arzular. Tamamlanır
karanlık doku altın tınılarla.
Çırpınır bende Öteki. Oysa mevsim
mutedil, sadece mintanım hâreli.

Nerden baksan yırtıcı bir meteor hayatı
benimki. Tanır gülün sakın ejderini. Susar,
hissedince teninde, defnelerin bıraktığı lain
işaretleri.

Saatler eridi. Zaman, şeffaf tarantula!
Alay ediyor fani çabamla. Kâğıtta kurduğum
dünya işte alabora!

- Cisimler halâ adlara mı teyelli?

Sophia Jamali Soufi

...

Sarı yaprakların iniş i gibi

Gözlerimde hü zün oturuyor

Acı beni parçalıyor

Ve yaralar ısınır gaddarlıkla dolu

İçimde kök salan hasret doluyum

Bavulu alıyorum

Kalbimi uzak yerlere bırakıyorum

Gökyüzünün öfkesi yüzümde patlıyor

gözlerim titriyor

aklımda tekrar ediyorum

Biri beni gözyaş larımın izinden bulacak...

19

Alev Bař

...

20

ötede bizden,
çiçekler ötede.
zalim faniliklerle
doyuruyoruz kendimizi.
tekrar çocuk olsak keşke!
saatler,
hiç dokunmasa,
durdurmasa,
söndüremese hiç.
ekmek,
su,
aşk
utandırıyor,
utandırıyor bizi.
ötede bizden tüm çiçekler,
gömlüdüler zamana.
artık bahar
yakışmıyor
ne sana
ne bana.

Arif Mahmut Koçak

Amerika'nın-Banliyölerin Çehov'u John Cheever ve Yazım Teknikleri

Bir önceki kitap incelememde Katherine Mansfield'in hayatı ve yazım tekniklerine değinmiş ve Çehov'un araladığı kısa öykü yolundan, Atlantik'in doğu yakasında modernizm akımının öncülerinden birisi olarak, ses getirmesinden bahsetmiştim. Peki ya Atlantik'in batı yakası? Modern kısa öykünün bir sonraki adımı olan post modernist gerçekçilikten, o coğrafyada, nasıl bahsedebiliriz? John Cheever örneğiyle! Cheever, geleneksel öykü anlayışını reddeden, pozitivizm ve optimizme karşı negatif bir tutum sergileyen modernizmin aksine, modern dünyanın olumsuzlukları, yanlışlıkları ve karmaşası karşısında

karamsar bir tutum değil, onu belli ölçüde kabullenen, ciddiye almayan ve alay eden bir tavır sergiler. Bu, Cheever'in post modern gerçekçi denebilecek anlatım tarzıdır. Post modern çağrışımları ağır basan yazarlar dilin, edebiyatın bir oyun olduğu düşüncesini taşırlar. Dille olabildiğince oynamak, hayatı değil, oyunu verebilmek amacı vardır. Bu akımdaki edebi ve diğer sanat ürünlerinin parçalı, kopuk, bağlantısız özellikler gösterdiğini söylemek yanlış olmaz. John Cheever, Amerikan orta sınıfının mültecilerle dolmakta olan şehir merkezlerinden kaçıp banliyölerine sığınan yaşamını, görgü kuralları ya da alışkanlıklarını, ahlaki değerlerini, özlemlerini kinayeli ve alaycı bir dille (fantezi ve ironik komedi) kaleme alırken, karakterlerini de çoğunlukla bu sınıftan seçmiştir. Aslında Cheever'a Amerikan Çehov'u denmesinin asıl nedeni, karakterlerinin banliyö yaşamlarında önemsiz gibi görünen hüzünlü, dramatik olaylardaki duygu ve anlamın altında yatan düşünceyi okuyucuya iletebilmesidir. Ahlak kuramcısı olarak da adlandırılan Cheever, karakterlerini geleneksel ahlaklılık penceresinden eleştirmiştir. Ayrıca, öykülerindeki sahnelerin WASPINESS (Zengin Muhafazakâr Protestan Beyaz Amerikalı) olma durumu sanki her nesil tarafından hayali bir tutuculukla korunmaktadır. Bu incelememde Cheever'ın "National Book" ve bir de "Pulitzer" ödülü kazanmış olan toplu öykülerden oluşan (Altmış bir öykü) yaklaşık dokuz yüz sayfa kalınlığındaki ve Türkiye'de Everest Yayınları tarafından basılmış olan kitabından bahsedeceğim. Ancak öncesinde John Cheever'in yaşamına kısa bir bakış atmamız faydalı olacaktır.

Cheever'in Yaşamı

John Cheever, 1912 yılında orta üst sınıf çağrışımları olan bir ailede dünyaya gelmiş 1982'de hayata veda etmiştir. Ailesi 1920'lerin ortasından itibaren zenginliğini kaybetmeye başlamış ve 1929 Dünya Ekonomik Buhranıyla birlikte babası servetinin tamamını aklının bir kısmıyla birlikte yitirmiştir.

22

Buna rağmen Cheever iyi bir okulda eğitim almaya devam etmiş ancak 17 yaşındayken Massachusettes'teki Thayer Akademisi'nden uzaklaştırılması da bir öyküsünün konusu olmuş, *The New Republic*'te yayınlanmıştır (1930). Buhran yıllarında New York City'nin Greenwich köyünde yaşayan ve 1941'de evlenen Cheever'in üç çocuğu vardır. 1942'de orduya piyade eri olarak yazılmış, hemen sonrasında ordunun eğitim filmleri için senaryo yazarı olarak görevlendirilmiştir. Savaş sonrasında karısıyla birlikte New York City'den banliyölere taşınmasıyla, oradaki yaşam tarzı ve gelenekler sonraki kurmacasının konusunu oluşturmuştur.

Cheever'in ismi, sıklıkla, pek çok öyküsünün yayınlandığı *The New Yorker* dergisiyle anılsa da *The New Republic*, *Collier's*, *Story*, ve *The Atlantic*'te de çalışmaları yer bulmuştur. Kısa öykü uzmanı olan Cheever, öykülerinin ana kaynağı olarak göz önünde bulundurduğu "kesintili olaydan" yola çıkar. Açık ve şık metinlerinin yanı sıra kısa öykü ve olayları dikkatlice tasarlamasıyla da ünlüdür. Belki de en iyi iki öyküsüyle, *Dev Radyo* (1947) ve *Yüzücü* (1964) tanınmıştır. Toplu öyküleri; *Bazı İnsanların Yaşam Tarzları* (1943), *Dev Radyo ve Diğer Öyküler* (1953) ve *Tuğgeneral ve Golf Dulu* (1964) daha önceki yıllarda yayınlanmış olsa da *John Cheever'in Öyküleri* adlı seçkisi 1978 yılında kendisine Pulitzer Fiction Award ve [National Book Critics Circle Award](#) ödülleri getirmiştir. John Cheever öykü ve roman yazın hayatı süresince doğal olarak yalnızca övgü değil ciddi eleştiriler de almıştır. 1930'lu ve 1940'lu yıllardaki verdiği eserler ciddi şekilde eleştirilirken kendisi de bu yıllarda yazdıklarının kavrayışını derinleştirmekten uzak, yeterince olgun olmayan ve nüfuz etmeyen yanları olduğunu cesurca itiraf etmiştir. Kısa öykülerindeki süreksiz, bölümlere dayalı anlatıya odaklanma becerisinin, romanlarındaki uzun anlatılarda kendisini zorladığı yönünde de eleştiriler almıştır.

Buna rağmen, en beğenilen öyküsü *Dev Radyo* (1947) ile başlayan 1950'lere damgasını vuran Cheevervari (Cheeveresque) yazım stilinden bahsedilmeye başlanmıştır. İlk romanı *The Wapshot Chronicle* (1957) 1958 yılında National Book Award ödülünü kazanmıştır. Ancak takip romanı *The Wapshot Scandal* (1964) aynı başarıyı yakalayamamıştır. Diğer romanları ise: *Falconer* (1977) ve ölümünden kısa bir süre önce yayınlanan bir mersiye-ağıt novellası olan *Oh What a Paradise It Seems*'den (1982) oluşmaktadır. Oğlu Benjamin Cheever tarafından düzenlenmesi yapılan mektupları, *The Letters of John Cheever*, 1988 yılında yayınlanmıştır. 1991'de basılan günlüğü *The Journals of John Cheever* hem bir yazar hem de insan olarak John Cheever'ı derinden ifşa etmektedir...

John Cheever Neden Okunmalıdır?

Sanırım bu soruya en güzel yanıtı 11 romanı ve 8 kısa öykü koleksiyonu yayınlanan, kısa öyküde PEN/Malamud Award mükemmeliyet ödülü kazanan öğrencisi T. Coraghessan Boyle verebilir. Öğrencisi olduğu yıllarda, John Cheever'ın deneysel yazdığını söylemesi Boyle'a pek de inandırıcı gelmemiştir. Boyle, 1973'te üniversitede Cheever'ın yazı sınıfına katılırken 61 yaşındaki hocasını alışılmadık ölçüde kırılğan ve yaşlı bulmuştur.

Cheever'ı o yıllarda; yani göz kamaştırıcı anlatı çağında, maymun iştahlı ve rastgele şekilde okurken, öykülerinin çok eski ve mazide kalmış bir döneme ait olduğunu düşünmüştür. Boyle, deneysel kelimesinin kendisinin kutsalı, sloganı olduğu düşünmekte ve Cheever'ın bu sloganın uzaktan yakınından geçemediğini varsaymaktadır. Oysa ne kadar yanıldığını anlaması çok fazla zamanını almayacaktır. Bir başka deyişle, deneyselliğin, yani ölçülmüş, kabul görmüş bir sonuca ve bilinen bir kalıba dayanmayan, sonucu bilinmeyen bir edimi içeren yaratma cesaretinin John Cheever tarzıyla tanışacaktır. Beş yıl sonra Cheever'ın Pulitzer ödülü kazanan toplu öykülerini yeniden okuduğunda Cheever'ın öykülerinin her yerinde doğanın büyüleyici güzelliği eşliğinde insan deneyiminin etkenleriyle başa çıkabilen harika, sorgulayan bir ruh bulabilmiştir. Boyle, az sayıda düz-yazı yazarının Cheever'ın resimsi betimlemelerini ve onların ödülleri sayılabilecek banliyö ve ailevi kaygı içinde hapsedilmiş, düzenli olarak üstünlük ve doğada yeniden doğuş anlarını deneyimleyen karakterlerini yakalayabileceğini vurgulamaktadır. Son olarak, kronolojik sırada serilen Cheever'ın toplu öykülerinin Cheever evreni, yani Amerikan toplumunun II. Dünya Savaşı'ndan 1970'lerin sonuna kadar olan geçici heveslerini ve takıntılarını açığa vuran bir eser olarak okunmasını salık vermektedir; üstelik 61 öykünün tamamını. Bu öğüde zaten uyumu olmama rağmen, yer ve zaman kısıtını düşünerek yalnızca seçtiğim 6 öyküyü inceliyor olacağım.

Boyle'ın gözdesi olarak itiraf ettiği, bu kitabın ilk öyküsü olan "Güle Güle Kardeşim"i tıpkı onun gibi beğendiğimi belirtmeliyim. O halde detaylı öykü incelememize neden "Güle Güle Kardeşim" ve sıra takip etmeden seçtiğim "Dev Radyo" ve "Yüzücü"yle devam etmeyelim? "Shady Hill'in Hırsızı", "Namuslu Kuyu Kazıcısı Artemis" "Umutsuz Aşk Şarkısı", adlı öykülerden ise bana hissettirdiklerine kısaca değinerek bahsedeceğim.

Güle Güle Kardeşim

Bu öykünün en dikkatimi çekenlerden biri olduğunu belirtmişim ki bu beğenimde yalnız olmadığımı John Cheever'a, 1951'de Guggenheim Fellowship kazandırmasından da anlayabilirsiniz. "Güle Güle Kardeşim" Cheever'ın daha uzun, karmaşık kurmacalar yazmaya başladığı 1950'li yıllara aittir. Öykü esas olarak isimless anlatıcı ve kardeşi Lawrence arasındaki tedirgin eden ilişkiden bahsetse de banliyö yaşamının kederli gerçeğini yansıtan annelerinin aşağıdaki sözlerine bir göz atalım:

"Bildiğim tek şey," dedi boğuk bir sesle, "öbür dünya diye bir şey varsa, orada çok farklı bir ailemin olacağı..."

Bu alıntıda Cheever annenin yaşadığı mutsuz hayatı vurgulamaktadır. Kocası ölmüş ve çocukları kendisiyle pek fazla ilgilenmemektedir.

Dolayısıyla, tartışmayan çocuklarının ve eve ekmek getiren kocasının olduğu bir dünyayı düşlemektedir. Öykünün en belirgin özelliği insan doğasının iyimser ve karamsar kutuplarını iki erkek kardeşin karakterleriyle vermesidir: Anlatıcı ve somurtkan kardeşi: İlkinin iyimser ve hikâye ilerledikçe peşin hükümlü olduğu da ortaya çıkar.

Öykü doğanın altın, hayatla barışık bir anında Cheever'in en bilinen ve en şiirsel satırlarıyla sona yaklaşır. Ancak anlatıcı bir gün öncesinde, tatilde buluştukları yazlıkta ailesini sürekli huzursuz eden, problem çıkartan ve hiçbir şeyden memnun olmayan, kendi çocuklarının ruhunu da sarsan kardeşi Lawrence'ın kafasına sahilde suyla iyice şişmiş bir kütüğü de indirmiştir:

"Bu yapıda biriyle nasıl başa çıkarsınız? Ne yapabilirsiniz? Kalabalıkta gözünüzün ille de sivilceli bir yanakta, çolak bir elde karar kılmasını nasıl engelleyebilirsiniz, insan soyunun hesapsız yüce gönüllüğü, insan yaşamının kıyıcı ama yüzeysel çekiciliği karşısında duygulanmayı nasıl öğretebilirsiniz ona? Korkunun, ürkünün bile yıldırmadığı bazı gerçeklere parmak basmasını nasıl sağlayabilirsiniz? O sabah deniz, koyu alaca bir renkteydi. Karımla kız kardeşim -Diana ile Helen- yüzüyorlardı, koyu suda karalı sarılı ışıldayan başlarını seçtim. Denizden çıkışlarını gözlerken çıplak, utançsız, güzel ve çok zarif olduklarını gördüm, çırılçıplak kadınların denizden ayrılışlarını seyrettim."

Burada retorik ve güçlü bir dilin kullanıldığını belirtmeliyim. Dildeki bu zenginliğin Cheever'ın King James İncili ve Shakespeare'le aşinalığından, öyküleri canlandıran ve onları rahatça okutan sözcükleri titizce kullanmasından ve güçlü bir tümce bilimden kaynaklandığını biliyoruz. Öykü sahnelerinde – ki çoğu Westchester dış mahallelerinde ya da New England veya İtalya yazlıklarındaki tatillerde geçmektedir- ve tipik olarak erkek ve yine tipik olarak orta üst sınıf toplumun tenkitleriyle afallamış karakterlerin düzenlenmesinde bir rahatlıkta söz konusudur. Aslında bu alıntı, Cheever'ın "mükemmel" dış mahalle ailesinin üzücü gerçeğini açığa çıkarmaya meraklı oluşuyla ilgilidir.

Dev Radyo

Bu kısa öyküde genç bir çiftin edindiği yeni radyo apartmandaki diğer insanların konuşmalarını almaya başlar. İlk başta bu durumu komik ve eğlenceli bulurlar. Görünüşte pek sorunu olmayan çift, özellikle de evin hanımı diğer komşularının duyduğu sorunları ve mahremiyeti hakkında dertlenir, üzülür. Ancak bu durumun bir süre sonra kendi sorunlarını da dillendirip, başlarına ne tür bir dert açacağından habersizdirler...

Bu öykü, Cheever'in karakteristik yazım tekniklerinden olan ve kendisini dikkatli ve şık biçimde sunan, anlaşılır düzyazı kullanımını içermektedir. Ayrıca Cheever'ın gerçekçi (realist) yazımı, araya alışılmadık türde bir radyoyu eklemesiyle, büyülü gerçekçilik (magical realism) tarzı yazıma dönüşmektedir.

“İki çocukları vardı, dokuz yıldır evliydim, Sutton Meydanı yakınlarında, bir apartmanın on ikinci katında oturuyor, yılda 10.3 oranında tiyatroya gidiyor, bir gün Westchester’a taşınmayı umuyorlardı”.

25

Dev Radyo’dan (1953) yaptığımız bu alıntıda virgüllerle ayrılmış bir listelemede karakterlerin, Jim ve Irene Wescott, ana özellikleri hakkında okuyucunun doğrudan, açık şekilde bilgilendirildiğini görebiliyoruz.

Beni en çok etkileyen kısım ise, komşularının mahremiyetiyle dertlenen bir melek görüntüsü veren eşi Irene’ye, artık radyoyu dinlememesi gerektiğini defalarca kez söyleyen Jim’in sonunda çileden çıkıp karısının tüm kusurlarını, şeytanlıklarını yüzüne haykırdığı anın alegorisidir. 1968 yılında filmi de çekilen Yüzücü’de (1964), Cheever’ın sık kullandığı New York’un kurgu semti Shaddy Hill banliyösünde yaşayan adam, evine komşularının arka bahçelerindeki havuzlardan yüzerek gitmeye karar verir ve yolda keşfeder ki kendisi pek çok bakımdan kaybedilmiş bir ruhtur. Yüzüş yolculuğuna Westerhazy’lerin havuzundan başlayıp sonra Graham’larınkine geçer, derken Hammer’lerin ki ve benzer şekilde devam eder. Bir fırtına Yüzücü Neddy’i, Levy’lerin evinde durdurana kadar bazen bir kadeh içki bazen de kısa bir sohbet için mola vermektedir. Levy’lerin evinde bir şeyler tuhaflaşmaya başlar ve Neddy hariç herkes Neddy’nin başına gelen talihsizliği biliyor görünmektedir. Kısa hikâye zamanın akışı ve hiç kimsenin bu durumun kaçınılmazlığından kurtulamaması ile alakalı bir metaforudur. Öykü Banliyö hayatının sahteliği, yaşlanmanın reddi ve zayıf temeller üzerinde inşa edilen yaşamın gerçekleri konusunda bir eleştiridir.

Öyküden yaptığım aşağıdaki alıntılar Cheever’ın yazım tekniklerini, anlamamıza yardımcı olacaktır. Öyküde John Cheever’ın, çürüme ve yıkıntının etrafında kümelenen, Truva’nın düşmesinden sonra evine dönen Yunan mitolojik kahramanı Odise’ye göndermelerini de içeren “imgelem” gibi yazım tekniklerini sıklıkla kullandığını da belirtmeliyiz.

“Neden yaşamını tehlikeye atma pahasına bu yolculuğu sonuna kadar götürmeye kararlıydı? Şu sıradan, tatsız, soğuk şaka hangi noktada ciddiye binmişti?”

Bu alıntı açığa çıkarmaktadır ki kaygısız başlayan öykü Neddy’nin hayatında artık ciddi ve yaşam değiştiren bir hadiseye evrilmiştir. Yüzücü oyunbaz tarzıyla eve gitmesinin artık eğlenceli bir yanı kalmadığını henüz anlamamıştır ve öykü çözüldükçe kahramanın Banliyö yaşamındaki mutsuzluğunu gösteren derin sırlarını öğreniriz.

Yüzücü, Neddy Merrill, için Modern Amerikan rüyası ya da miti sayılan Narkissos (Narsis) ve Great Gatsby benzetmeleri de yapılır. Yüzücünün hali, Yunan mitolojisinde bir su birikintisinde yansımaları görüp, kendine âşık olan, bir perinin aşkını dahi reddeden Narsis ve yıllar önceki sevgilisini bir Fransız şatosundan kopyalanmış

malikânesinde verdiği partilere, gülünç sayılabilecek pahalı otomobiline rağmen yeniden elde edemeyen Great Gatsby'nin (F. Scott Fitzgerald'ın "Caz Çağı" romanının kahramanı) başına gelenlerle kıyaslanabilir. Aslında John Cheever'da bu benzetmeyi, şu yorumuyla beslemiştir.

"Modern bir Narsis hakkında bir öykü yazmayı planladım..." Cheever'in bu ünlü öyküsünde Dr **Oliver Tearle'in analizinden geniş ölçüde yararlanmaya devam edelim.**

Neddy Merrill, Narsis misali, bencilken ve kendisinin ya da karısının arkadaşlarını küçümseyip onların parti davetlerini sürekli reddederken, öykünün açılış sahnesinde acaba neden Westerhazy'lerin kokteyl partisine karısı Lucinda'yla birlikte katılmıştır? Yoksa, aslında partide birlikte değil midirler? Bu durum bizi açılış sahnesinin gerçekliğini sorgulamaya itmektedir. Neddy'nin lanetlenmesi bir anlamda hayatının gerçekte mahvolduğunun, evliliğinin bittiğinin, çocuklarının ortadan kaybolduğunun ve evini kaybettiğinin farkına varmasıdır; bu, suda boğulmanın ve vücudun çiçeklere dönüşmesinin (bu Narsis'e olan şeydir) modern Amerikan banliyösü eşdeğeridir.

Zaman, her ne kadar bunun büyüleyici ya da doğa üstü bir etki olup olmadığı konusunda şüpheye bırakılsak da (Neredeyse gerçeküstücülük olarak sınıflandırabileceğimizi de unutmadan), "Yüzücü" de olağanüstü şeyler yapmaktadır. Öyküdeki olayların gelişiminin oldukça dar bir şekilde Neddy'nin bakış açısına odaklanması, ki bu kahramanın puslu hafızasının yanı sıra yaşamında son zamanlarda meydana gelen travmatik gelişmeleri bilinçsizce bastırmasının da bir sonucudur, zamanın sıra dışı etkisine işaret etmektedir.

Bu şekilde incelendiğinde, öykünün arka planı hakkında şöyle bir çıkarım yapmak mümkündür: Karısı Lucinda ve çocuklarıyla birlikte bir evde yaşamakta olan Neddy Merrill'in Shirley Adams'la ilişkisi olmuştur ve bu Neddy'nin finansal sorunlarla boğuştuğu ve evliliğinin sonlandığı döneme denk gelmiştir. Bu rastlantıyı yüzücünün bir havuzdan diğerine geçerken denk geldiği Biswanger'ların partisindeki konuşmanın paraya dönmesinden anlayabiliyoruz. Ayrıca bir sonraki havuz durağında, Neddy'yi aniden partide karşısında gören Shirley, kendisinden borç para istemek için ortaya çıktığını varsaymaktadır. Buysa okuyucuda Neddy'nin aynı şeyi geçmişte de yaptığı izlenimi uyandırmaktadır. Bu durum son sahnedeki evin neden boş olduğunu açıklamakta bize: örneğin boşanmalarını takiben satılıyor olma hali.

Faka Dr Tearle, haklı olarak, öyküdeki olaylar böyle açıklanır ya da yorumlanırsa bunun, mecazi (alegorik) bir anlatım olarak niyetlenen şeyin, çok edebi bir analiz şeklinde görülme olasılığı riskinden bahseder. Oysa yazın sonlanması ve sonbaharın başlaması bir dizi başka şeyin habercisidir aslında; gençliğin geçip gitmesi ve orta yaşın gelişi veya bir evliliğin çökmesi bu konuda ileri sürülebilecek olasılıklardan yalnızca ikisidir.

Gerçek şu ki, öykünün yaz ortası bir günde partinin en civcivli halinde başlaması (veya başlar gibi gözükmesi) ve Neddy'nin evliliğinin bozulmamış olması fakat partinin sonbahar başında sonlanmasıyla birlikte (veya sonlanır gibi gözüktüğünde) Neddy'nin evliliğinin de bitmesi daha genelde yaşamın simgeselliği (sembolik) olarak okunmalıdır:

Bunu aşk, gençlik ve finansal başarının sıklıkla yatkın olduğu doğal bir düşünüş olarak da okuyabiliriz. Dahası dostlarının isimleri dahi, **Westerhazy**, güneşin batıya gün batımına doğru yönelmesine (**westering**) ve Neddy'nin öykü boyunca deneyimleyeceği gibi belirsiz (**hazy**) hatıralara bir göndermedir.

Öte yandan, Neddy kendisiyle ilk tanıştırdığımızda Afrodit heykelinin poposuna şaplak atarken çok ukala görünmektedir. Yunan aşk tanrıçasına yapılan bu saygısızlık aslında, kullanıp hislerini pek de önemsemediği ve başından savdığı metresi Shirley Adams'a olan şefkatsiz davranışıyla daha sonra teyit edilmektedir.

Kadınlara ve aşka karşı takındığı bu kaba tutum, Dr Tearle'in da belirttiği gibi, yüzücünün birbirini takip eden havuzlardan oluşan eve dönüş yoluna karısının ismine atfen Lucinda Irmağı adını vermesi gerçeğiyle dengelenmektedir. Bu adlandırmayı "doğal bir nehrin" yeni dönem kapitalist versiyonu olarak, Neddy'i de efsanevi bir kâşifin yeni kapitalist türevi gibi, görmek yanlış olmayacaktır. Bu noktada şu sorulabilir: Acaba bu yolculuğun asıl amacı eve Lucinda'ya doğru mu yüzmektir? Ya da zihninden onu kovmak için midir, çünkü bilinçaltında bir yerlerde, aralarının bozulduğunu bilmektedir ve Lucinda müzakere etmesi ve kabullenmesi gereken bir şey ya da birisi midir? Şayet "eve" dönebilecekse evliliklerinin bittiğini kabulü müdür aynı zamanda? Cheever bu soruların yanıtlarını bizden tipik olarak sakladığı için kesin olarak bilemeyiz. Bildiğimiz tek şey öyküdeki sembolik ve gerçek detayların beraberce yürüdüğü, böylece her şeyi hem mecazi hem de gerçek anlamında yorumlamamız gerektiğidir. Cheever bu öyküsünde de gerçek ve mecaz birlikteliğini, dolayısıyla *ikiliği* ustalıkla kullanmaktadır.

Öykünün teknik incelemesi ve Cheever ustalığıyla elinizden kitabı bırakamamanız bir tarafa benim damağında nasıl bir iz bıraktığını ise şöyle açıklayabilirim: Amerikan orta sınıf Banliyö yaşamının, her zaman çok sağlam temellere dayanmayan Amerikan rüyasının peşinden koşmak da demektir bu, sıklıkla karşılaşılan ağız buran tadını gerçek anlamıyla hissetmek!

Taşralı Koca

Cheever'in en iyi öyküleri arasında yer alan Taşralı Koca (Francis Weed), Francis'in başına tüm gelenlerden sonra Shady Hill'in aynı kaldığını vurgular: Bir uçak kazası geçirip mısır tarlasına inen ve hızlı bir tahliye sonunda oradan önce taksi sonra da trenle Shady Hill'e zamanında ulaşan babayı karşılayan tek şey çocukların kendi arasındaki şamataları, kavgaları eşi Julia'nın tüm karmaşayı idare etmekle meşgul olması ve hiçbir aile mensubunun "sen ölümden mi döndün?" diye sormayıdır.

Öyküye odaklanan eleştirilerin odağını bazı metaforlar alır: Bunlardan ilki o şamata içinde çocukları yemeğe çağıran Julia'nın bu duyurusunun onları daha da azdirmasının İskoç kabile başkanlarının savaş nağralarının savaşçıların şevkini artırmasına benzetilmesidir. Bir diğer eleştiri ise Taşralı Koca'nın ertesi gün Farquarsons'ların partisinde gördüğü hizmetçinin, II.

Dünya Savaşı'nda Fransa'da ikamet ederken bir kavşakta karşılaştığı, bir Nazi'yle yattığı için çırılçıplak soyulup, yuhalanan ve tükürülen kadın olduğuna inanması ve onun çıplak fantezilerini kurmasıdır.

Öykü Francis'in aile kalabalığına rağmen yaşadığı yalnızlığın etkisi, orta yaş krizi ve evin genç hizmetçisine ilgi duyması gibi durumlarla karmaşık bir hal alır. En nihayetinde bir psikolog yardımına ihtiyaç duyan Francis, bahçede hobisiyle uğraşırken düşünür: *Sonra hava kararıyor; yaldızlı kıyafetler giymiş kralların filler üstünde dağları aştığı bir gece.*

Bu öykünün Amerikan banliyösündeki yaşamın mitlerde anlatılan cennetten ne kadar farklı olduğunu; boyun eğdirilmiş Francis ve yüksek moralli öykü dili arasındaki zıtlığın ise kinayeli, gülünç ve yoruma açık değerli bir anlatı olduğunu bana düşündürdüğünü belirtmeliyim.

Shady Hill'in Hırsızı

Bu öyküde Cheever'in 50'li yıllarda karakterlerini ve onların deneyimlediği acı veren çelişkilerini derinleştirme becerisini geliştirdiği ileri sürülür ki buna katılmamak mümkün değildir. Kırklarına yaklaşmış Johnny Hake bir süredir işlerini aksatan ve alkolik duruma düşen patronun sağ kolunu işten atmak üzere yine bizzat despot patronu tarafından görevlendirilir. Ancak Johnny sağ kolu evinde ziyaret ettiğinde karşılaştığı acıklı manzara karşısında bu görevi beceremez. Bir süre sonra alkolü bırakan sağ kol yeniden eski görevinin başın geldiğinde ilk kovduğu kendisini işten atamayan Johnny olur. Bunu karısına itiraf edemeyen Johnny, Shaddy Hill'deki zengin komşularının evlerine geceleri girerek cüzdanlarından paralarını çalmaya başlar. Babasının cebinden çaldığı 50 dolar için babasını suçladığını hatırlayan Johnny'nin, bir Robin Hood çağrışımı yaptırıp yaptırmadığı konusunda tereddüt edebilirsiniz. Hikâyenin başka bir virajı alması, eski patronunun ölmesi ve sağ kolun kendisini yeniden işe almasıyla mümkün olur. Warburton'larda çaldığı parayı, yine bir gece yarısından sonra, gizlice iade eden Johnny'nin kafası caddeden aşağı yürürken ve bir polis otosunun sorgulamasını savuşturmasından önce karışır: *Öylesine karanlık görünen dünya birkaç dakikada nasıl bu kadar güzel görünebilir?*

Cheever'in diğer öykülerinin de okunması gerektiğini belirtirken, yer ve zaman kısıtı dolayısıyla son iki öyküsüne, "Namuslu Kuyu Kazıcısı Artemis" ve "Umutsuz Aşk Şarkısı"na kısaca değinip bu inceleme yazımı sonlandırıyorum.

Namuslu Kuyu Kazıcısı Artemis

Öykü Demir perde döneminde sosyalist bir ülkeye seyahati seçen çekici ve bazı evli aşıklarının baskısından bunalmış Amerikalı Kuyu Kazıcısı Artemis'in başına gelenleri anlatır: Orada tanıştığı eski yüksek rütbeli bir askerın kızı Natasha ile başlayan aşkları ve tam Kruşçev'la tanışacakken başkanın görevden azledilmesi, ülkesine geri dönüp sevdiği kadınla yazışırken casuslukla suçlanması ve aldığı Amerika lehine casusluk yapma teklifi... Tüm bunlar bize bir parça Mc Carthy dönemi komünist avını çağırıştırır. Ayrıca eleştirmenlerce vurgulandığı gibi Artemis'in kaybettiği masumiyet bakırlığı değil fakat dünyanın işleyişine dair saf düşünceleridir. Ancak beni asıl çarpan, biraz da ön yargımdır sanırım: Berlin Duvarı yıkılmadan önce zihnimdeki Demir Perde duvarı o kadar tabuydu ki, bu dönemden önce bir Amerikalının Rusya'ya tatile gitmesini gülünç, fantastik, hatta imkânsız bulurdum. Oysa Gorbaçov'un glasnost ve perestroyka politikalarından çok daha önce Kruşçev, Stalin karşıtı politikalar izleyerek Batı ile yakınlaşmış ve pek çok Batı kültürel faaliyet ve etkinliğinin 1950'lerin ortasıyla 1960'ların başlarında kendisi azledilene kadar Sovyetler Birliği'nde yer bulmasına imkân tanımıştır. Yani 1960'ların başında bir Amerikalıya, tarih bilgimizi biraz yokladığımızda Sovyetler Birliği'nde tatil yaptırabiliriz; Cheever gibi!

Umutsuz Aşk Şarkısı

Bu öykü bende Amerikan yazarlarının başarıyla uyguladığı çatışma, gerilim ve merak duygusunu uyandırdı. Bir başka deyişle Paul Auster'in Şans Müziği veya Raymond Carver'ın Fil'ini çağırştırdı. Her iki roman ve öyküde nasıl da kıvranırsınız meraktan ne zaman gerilim bitecek de kahraman en nihayetinde üzerindeki tüm yükleri atıp huzura kavuşacak diye. Benzer duyguyu Cheever'ın Ohio'dan New York' a taşınan iki dostun, Jack ve "Dul" adını taktığı Joan'ın, New York maceralarında buldum diyebilirim. Jack her ne zaman Joan'la karşılaşsa yanında tanımadığı ya şiddete eğilimli ya da sahtekâr, yeni bir erkek arkadaşı vardır. Joan'ın kendi durumunu anlayamadığımız bir iyimserlik ve hoşgörüyü karşılarken, bu halinin nasıl sonlanacağını Jack'le birlikte dert edinir ve meraklanır dururuz. Jack bu kadar çok sayıda berbat adamla ilişki yaşamamış gibi her defasında dinç ve taze kalan Joan'ın artık bir ölüm meleği veya kara dul olduğunu düşünmeye başlar...

Ve dostlar size Cheever'ın bu uzun öykü koleksiyonu için keyifli okumalar dilemeden önce "Beş Kırk Sekiz", "Son Bir Kez", "Söylesene Kimdi", "Buluşma" ve "Elmalar Diyarı" öykülerine de göz atma fırsatını kaçırmamanızı diliyorum.

Bevis, C.W. (2007). *JOHN CHEEVER: THE MAKING OF THE CHEEVERESQUE WRITING STYLE IN THE 1950S*. RIVIER ACADEMIC JOURNAL, VOLUME 3, NUMBER 1, SPRING 2007.

Boyle, B.T.C. (2006). *On Learning to Appreciate John Cheever's Stories*. [online] <https://www.mybib.com/>. Available at: <https://www.npr.org/2006/08/17/5652619/on-learning-to-appreciate-john-cheevers-stories>.

Breslin, J.B. (2022). *From 1994: A review of John Cheever's 'Thirteen Uncollected Stories'*. [online] America Magazine. Available at: <https://www.americamagazine.org/arts-culture/2022/03/08/cheever-thirteen-stories-breslin-review-242535> [Accessed 24 Apr. 2023].

Cooke, R. (2009). *The demons that drove John Cheever*. [online] the Guardian. Available at: <https://www.theguardian.com/books/2009/oct/18/john-cheever-blake-bailey>.

Gordon, M. (1991). The Country Husband. *The New York Times*. [online] 6 Oct. Available at: <https://www.nytimes.com/1991/10/06/books/the-country-husband.html> [Accessed 24 Apr. 2023].

Mambrol, N. (2021). *Analysis of John Cheever's The Country Husband*. [online] Literary Theory and Criticism. Available at: <https://literariness.org/2021/05/20/analysis-of-john-cheevers-the-country-husband/> [Accessed 23 Apr. 2023].

McGrath, C. (2009). The First Suburbanite. *The New York Times*. [online] 27 Feb. Available at: <https://www.nytimes.com/2009/03/01/magazine/01cheever-t.html> [Accessed 22 Apr. 2023].

Saunders, G. (2007). Experimental story. *The Guardian*. [online] 12 Oct. Available at: <https://www.theguardian.com/theguardian/2007/oct/13/weekend7.weekend1#:~:text=Experimental%20fiction%20is%20the%20art> [Accessed 22 Apr. 2023].

Studocu. (n.d.). *Essay on Fables - Grade: A - Essay on Fables 'Reunion' by John Cheever tackles the difficulty of - Studocu*. [online] Available at: <https://www.studocu.com/en-us/document/university-of-florida/fiction-writing/essay-on-fables-grade-a/3792994> [Accessed 22 Apr. 2023].

SuperSummary. (n.d.). *The Enormous Radio Literary Devices*. [online] Available at: <https://www.supersummary.com/the-enormous-radio/literary-devices/#318969>.

Tearle, O. (2021). *A Summary and Analysis of F. Scott Fitzgerald's The Great Gatsby*. [online] Interesting Literature. Available at: <https://interestingliterature.com/2021/03/the-great-gatsby-summary-analysis/>.

Tearle, O. (2022). *A Summary and Analysis of John Cheever's 'The Swimmer'*. [online] Interesting Literature. Available at: <https://interestingliterature.com/2022/12/john-cheever-the-swimmer-summary-analysis/#:~:text=Notable%20themes%20of%20Cheever> [Accessed 22 Apr. 2023].

Tikkanen, A. (2019). John Cheever | Biography, Books, & Facts. In: *Encyclopædia Britannica*. [online] Available at: <https://www.britannica.com/biography/John-Cheever>.

Wikipedia. (2022a). *Narkissos*. [online] Available at: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Narkissos> [Accessed 23 Apr. 2023].

Wikipedia. (2022b). *Oh What a Paradise It Seems*. [online] Available at: https://en.wikipedia.org/wiki/Oh_What_a_Paradise_It_Seems#:~:text=Oh%20What%20a%20Paradise%20It%20Seems%20is%20a%201982%20novella [Accessed 24 Apr. 2023].

Wikipedia. (2023). *Torch Song (short story)*. [online] Available at: [https://en.wikipedia.org/wiki/Torch_Song_\(short_story\)#:~:text=%22Torch%20Song%22%20is%20included%20in](https://en.wikipedia.org/wiki/Torch_Song_(short_story)#:~:text=%22Torch%20Song%22%20is%20included%20in) [Accessed 24 Apr. 2023].

www.famousauthors.org. (n.d.). *John Cheever | Biography, Books and Facts*. [online] Available at: <https://www.famousauthors.org/john-cheever#:~:text=John%20Cheever%20was%20an%20eminent> [Accessed 22 Apr. 2023].

Feyza Menteş

DİLEK' E YAS

Yazgıya kaptırmam ben yıllandıkça güzelleşen hayallerimi, siyah beyaz ve çok metrajlı gecelerin suskunluğuna umutla atan kalbimi vermem ben. Duyun! Geçmişime gitmem, kabahat aramam. Geleceğe yaşken taşırım gökkuşağı, yağmurdan sonra açmaktır gelecek benim için. Hatta yaşamak. Açarken renkleri saçmaktır.

Ben boylu boyunca gökteyim.

Gökte uzanırken tonumu atıyorum maviye.

Göğe beyazlar bahşediyorum Tanrım.

Avucumun içindeki çizgidir bana yön gösteren. Bana yönümü veren, ruhumdan akıp giden sesin ritmidir. Daha kaç mevsim geçecek, ben daha kaç mevsimle geçeceğim. Kafam attığında gölgesinde uzandığım bir iç huzurum var benim. Adımlarım mücadelesinde geçti, tırnaklarım birçok şeyi feda ederken koptu ama sonunda vardım gölgeme. Biraz uzanmak için.

Sizin de olmalı, ara sıra çıkıp gidebileceğiniz bir yerler. Bir ev, bir gölge, bir cadde. Bir gök! Bir iç huzurunuz olmalı sizin de yanı başında uzanabileceğiniz. Kabullenişle gelmeyen, hesap sormayan. Sondan bahsetmeyen, başlangıçtan vurgulamayan. İlkten vurmayan! Bir gece ansızın karşınıza çıkan bir dinliğe gideceksiniz, giderken gözlerinizin perdesinde dans eden bir hayaliniz kalmalı sizin de.

Tüm çocukların, tüm gençlerin, sert fırça darbeleriyle değil, parmaklarından akan bir renkle şekil çizdiği bir resmi olmalı.

Sönük bu sokaklarda, bu evlerde, sadece beş parmağım ile aydınlık aldım ben. İksirimi yaşadığım yılın cevrimden çıkardım. Hayatta beyaz kalmış çok nadide değerleriniz olmalı sizin de. Yazgıyla kararmayan bir beyaz. Ben aydınlığımla büyüledim, bu dünya denen kum saatini. Yeryüzündeki adımlarıma rastlarsanız, izlerine çiçekler bırakmayın lütfen, üstünden basmayın ve öteye geçmeyin yeter. Işıklar içinde kalmamı temenni etmeden, ışığın öznesinin ruhumdan çıktığını bahsedin, çok eğlendiğiniz bir arkadaş ortamında, özlediğiniz insanların arasında, yönünü kaybedenlerin masasında. Hep bahsedin, bir ruhun özünde yanan ışıkla tüm karanlıktan kurtulabileceğini. Gerisingeriye çekilirken, bir yanardağ yok ardımda yanan. Bir eşikte alacak. Bir kapının içinde çok tatsız birkaç kavga. Hiçbiri yok. Sadece kurulmuş birkaç düşünce, yaş birkaç ağaç ekmeği benimkisi hayat denen sahnede.

Dilekler kurulsun, dilekler!

Işıklar yansın ışıklar!

Yas geceleri soğuktur.

Yeryüzü daima yaz kalsın.

Eşref Ozan Baygın

13

Sarı ve beyaz

Ve kan inceltici. -Güzel

Şimdi terliyorum.

dudaklarım çatladı

kara deliğin içinde.

Ayhan Sarı

SEVDİĞİM KADINI ÇALDI ŞEHİR

Şehirde matem
Şehirde yosun kokuları
Şehir pas içinde
Eprimiş
Eskimiş anlayacağın içimdeki mevsim
Sensizlik bu şehri bedbaht etmiş
Kül etmiş
Bitap düşmüş sokaklar caddeler
İnanır mısın
Ha inanır mısın
Sen sevdiğim kadındın
Bu köhne şehrin aynalarına yansıyan

Yıldızlar kaymayı bırakmış bu gece
Tutukluk var gökyüzünde
Saymayı unuttum gideli
Sövmek dersen hep aklımda
Yok yanlış anlama
Sevgim sana ama
Sövgüm kendime
Ben diye geçinen benliğime
Yer gök boşalmış yalnızlık hâkim dudaklarımda
Sayıklıyorum şehre
Sen sevdiğim kadındın
Ah bu şehir ah bu sahte şehir
Ne kadar gölgen ne kadar izin varsa kaybetti benden
Sıra sende diyor rüzgârın sesi
Sıra sende

ALPER KUL İLE SÖYLEŞİ

RÖPORTAJ: Hasan Hüseyin Ülker

34

*“Türkiye’de bilhassa 90’lı yıllarda ve ondan öncesinde çok ciddi bir
“Aydınlanma” ve “Aydın” katliamı yapıldı.*

Ne ilginçtir ki!

*Bu katliamları yapanlardan! bazı tetikçiler yakalanmış olsa bile, soruşturma ve
araştırmalardan adam gibi bir sonuç çıkmadı! Acaba neden?
İşte bu da yeni nesil aydınların cevaplaması gereken sorular...”*

Öncelikle sizi filtresiz dergide görmek bizim için büyük bir mutluluk. Aramızda olduğunuz için teşekkür ederiz. Bu sayıda sizinle Türkiye’de aydın sorunu üzerine konuşacağız. İlk olarak aydın nedir sorusuyla başlamak istiyorum. Kavramın tanımını başta koyarsak üzerine konuşması ve anlaşılması daha net olur. Bize aydın kavramının tanımını yapar mısınız?

Merhabalar, bende “Filtresiz” gibi değerli bir dergi ile röportaj yapmanın keyfini yaşıyorum.

Çok güzel bir konu ve sorduğunuz soru da çok anlamlı! Aydın nedir? Aydın kime denir?

“**Aydın İnsanı**” kısaca tarif etmek gerekirse sadece kendisine faydası olmayan, bir topluluk, bir camia, bir örgüt ve/veya bir büyük toplumsal oluşuma hatta ve hatta daha makbulü kendi mensubu olduğu halkına ve son tahlilde bütün insanlığa ve doğaya faydalı olan ya da faydalı olmaya gayret eden kişiyi, ben “**Aydın İnsan**” olarak tarif ediorum. Elbette her düşünür farklı

farklı tarifler yapabilir ama benim tarifim bu şekilde. Aydın insan lider karakterli olmak zorunda değildir. Ama duruşu gereği ve yukarıdaki açıklamanın ruhu gereği ister istemez liderlik özellikleri olan ve en azından biraz eski bir tabir ile “Kanaat Önderi” olan bir kişidir.

**“Her aydın bir entelektüeldir.
Ama her entelektüel aydın olamaz!”**

Aydın insan olmak neyi gerektirir, sorumlulukları nelerdir ya da sorumlulukları var mıdır?

Aydın insan olmanın elbette ciddi bir sorumluluk getirdiği muhakkak, aydın insan bir kere özel bir insandır. Muteberdir. Güvenilir bir insandır. Bakın bu sonuncusu çok önemli aydın insan belki sizin görüşünüze ters gelen bazı şeyler söyleyebilir ama son tahlilde aydın kişinin en büyük özelliği güvenilir olmasıdır. Ters şeyler söylese bile şöyle dersiniz: Ama o öyle söylüyor! (Ipse Dixit!) Aydın insanın vatanına, milletine ve yakın çevre ve mensubu olduğu camialara karşı yüksek sorumlulukları vardır.

Türkiye’de aydın insan var mıdır ya da farklı bir biçimde soracak olursam Türkiye’de aydın insan kaldı mı?

Türkiye’den aslında çok sayıda “Aydın İnsan” çıktı. Bu insanlar Türkiye'nin dört bir tarafında çok güzel işlerde yaptılar. Ancak son 30 senede bu konuda ciddi bir erozyon oldu. Toplum genel olarak yozlaştı. İşin ilginç yanı sadece Türk toplumu değil batı da ve hatta doğuda da ilginç, farklı şeyler söyleyen aydın kişilikler pek kalmadı. Doğudan artık bir **Jiddu Krishnamurti** çıkmıyor.

Krishnamurti kendi kendini yetiştirmiş müthiş bir pasifist ve aynı zamanda insanlığın öz mayasına inanmış bir aydın kişilikti, maalesef **80’li** yılların ortasında vefat etti ve o gün bugündür bazı Hintli gurular piyasaya çıkmış olsalar da Jiddu Krishnamurti’nin o cesur ve farklı duruşunu sergileyemediler.

Bu batıda daha hazindir...

Batı toplumlarında bırakın yeni nesil **Aydın ve Filozof** yetiştirmeyi, batıda ciddi bir siyasî liderlik problemi de oluştu. Bugün Avrupa'nın en doğusundan Amerika'ya kadar, Amerika'nın kuzeyinden güneyine kadar çıkan liderlerin tamamı klasik siyasetçi tipleridir. Bu kişilerin arasında geçmişte gördüğümüz gibi savaş kahramanları da yok artık! Yokluk dönemini bilmeyen ve direkt neo-liberal politikaları uygulayan siyasilerdir bunlar.

Batıda son dönemde **Amin Maalouf** gibi aslında gerçekte doğu kökenli olan ama nihayetinde Fransız eğitimi almış çok önemli bir yazar ve aydın çıktı. Bir diğeri de artık aramızda olmayan **Umberto Eco** idi ve yine bir diğeri Fransız yazar, senarist, **Jean Claude Carriere** idi. Ama bu son iki yazar artık aramızda yoklar, sanıyorum eski baba aydınlardan bir tek **Edgar Morin** hala yaşıyor. 102 yaşında!

Çok uzatmayacağım. Türkiye’de ve dünyada ciddi bir aydın insan **yokluğu** vardır. Çok hazin bir boşluk. Genelde toplumlara ve ona liderlik yapan başta gazeteciler ve siyasetçi tabakasına “vasatizm” egemen olmuştur.

Yakın tarihimize baktığımızda aydınlarımız faili meçhul cinayetlere kurban gitmişlerdir. Aydınlar üzerinde oynanan bu oyunun sebebi sizce nedir?

Neden korkuluyor bu insanlardan? Eğer ki yaşasalardı bu ülkede neyi değiştirebilirlerdi?

Türkiye’de bilhassa 90’lı yıllarda ve ondan öncesinde çok ciddi bir “Aydınlanma” ve “Aydın” katliamı yapıldı.

Ne ilginçtir ki!

Bu katliamları yapanlardan! bazı tetikçiler yakalanmış olsa bile, soruşturma ve araştırmalardan adam gibi bir sonuç çıkmadı! Acaba neden?

İşte bu da yeni nesil aydınların cevaplaması gereken sorular...

Başta **Abdi İpekçi, Uğur Mumcu** olmak üzere, **Bahriye Üçok, Muammer Aksoy, Turan Dursun, Konca Kuriş, Ahmet Taner Kışlalı, Çetin Emeç, Necip Hablemitoğlu** gibi öldürülmüş olan kişiler çok özel karakterli ve kritik kişiliklerdi. Bir de bu suikaste uğramış aydınlarımızın dışında ölümleri şüphe uyandıran ve aslında bazı açılardan failleri meçhul olan bazı devlet büyüklerimizin ve askerlerimizin ölümlerini de eklemek lazım. Mesela **Eşref Bitlis** paşanın ölüm olayı böyle bir olaydır. Buna ben **Recep Yazıcıoğlu’nun** trafik kazasını da eklemek isterim!

Bu insanların önemli bir özelliği bilhassa kendi

uzmanlıklarında çok ileri seviyede olmaları ve önce kendi alanlarında ve sonra da genel olarak topluma liderlik yapan ve/veya yapacak kişiler olmalarıdır. Bu insanları, bu son derece **önemli insanları** koruyamamış olmak önce devletin sonra da aslında hepimizin suçudur. Türkiye şayet bugün **vasatizm** seviyesi ile muhatap ise daha 1980 ve 1990’larda aydınlarını koruyamadığı içindir.

Bu insanların bir diğer ortak özelliği de hepsinin Cumhuriyetin kurucu felsefesine inanmış, demokrat ve ilerici insanlar olmalarıdır.

Acaba birileri bu insanları, Türkiye’nin gerçek aydınlarını yok ederek kendi istedikleri bir “ekosisteme” mi Türkiye’yi hazırladılar? İşte bu da en çok sorulması gereken bir sorudur.

Okuyan, sorgulayan ve fikir üreten insanlara karşı verilen tepki gösterilen şiddetin alt metni nedir ve bu olaylara nasıl bakmamız gerekir?

Az önce söylediğim gibi, bunun cevabı nettir: **Vasatizm**. Vasat seviye ön plana geçtiğinde ve hayata, topluma, çalışma hayatına ve bütün organizasyonlara bir kere sirayet ettiğinde artık işiniz çok zordur. Zira, tanımı gereği vasatlık ve vasatizm kendinden bile daha kötü olanı arzu eder. Kendinden iyi olanı uzaklaştırır ve böylece sistem vasatlıktan bile daha aşağıya doğru sürüklenir. Sonuç ise genelde hüsrandır. Fakirliktir ve toplumsal çözülmüzdür.

Entelektüel kavramına da değinmek istiyorum. Entelektüel nedir? Kimlere entelektüel denir?

Entelektüel insan ise, bu vasatizm ortamında bile, hala yer yer gördüğümüz ve aslında eğitim seviyesinden bağımsız olarak her yerde, her alanda görebileceğimiz ve yine özel bir karakter olarak nitelendirebileceğimiz bir insan tipidir.

Entelektüel ile aydın arasında bir fark var mıdır?

Tabi, entelektüel insan soran, araştıran ve merak eden insandır her şeyden önce.

Bir bahçıvan, bir doktor, bir öğretmen, bir şoför, bir sporcu, hatta bir öğrenci bile soruyorsa, araştırıyorsa, farklı farklı konu ve alanları merak edip okuyorsa ve bunun üzerine yeni fikirler edinip bunları yakın çevresi ile paylaşıyorsa o kişi **entelektüel** kişi demektir.

Aydın insan ise daha önce bahsettiğim gibi çok farklı bir kişiliktir. Her aydın bir entelektüeldir. Ama her entelektüel aydın olamaz!

Aydın insan lider karakterlidir. Orijinal fikirler ortay atar, bunları destekler, ancak gerekirse bu fikirlerinin eksik bile kaldığını itiraf eder ve daha ilerici bir perspektifle onları revize eder. Bu manada aydın insanlar sosyalist manada söylemiyorum **düşüncesel manada devrimci** insanlardır. Ve muhakkak toplum için ve gezegenimizin geleceği için çalışırlar, uğraşırlar.

Günümüzde deprem gibi çok büyük bir felaket yaşandı. Yakın zamanda da birçok felaket peş peşe geldi. Bugün aydın olarak nitelendirilen insanların bu olaylara bakış açısını nasıl buluyorsunuz. Bir aydın sizce nasıl bir tepki vermelidir?

“Aydınlarımız” olsa idi bu felaketler yine olurdu! Ancak bu kadar yıkıcı ve yıkıcı sonuçları olmazdı diye düşünüyorum. Doğal felaketleri engellemek insanoğlunun işi değil.

İnsanda sonuçta bu doğanın ürünü, aslında insanoğlu diğer ifade ile Homo Sapiens cinsi, doğanın ne kadar kuvvetli olduğunu belki on binlerce kez test etti.

Ama nedense! Yeni doğan jenerasyonlara bu dersler anlatılmadı. Ve vasatizm kendisini her defasında gösterdi. Sonuç ise büyük yıkım oldu! Şu anda ülkemizde bir iki tane, o da sesi son derece cılız çıkan aydın kaldı. Elbette bu insanlar çok değerli, ancak bu kişiler ya yaşça ileri yaşta ve genç topluma ulaşmaları çok zor oluyor, bu yüzden genel topluma yönelik, onların kodlarına uygun konuşmuyorlar ya da konuşamıyorlar. Bazılarının ise çıktıkları TV kanalının formatına göre konuştuğunu görüyorum ki! Bu ise bir aydın için asla kabul edilemez bir durumdur.

Son olarak okurlarımıza neler söylemek ,istersiniz?

Bir kere her şeyden önce Filtresiz dergisinin hem duruşunu hem de ismi ile sabit olarak hayata **Filtresiz** bakmasını çok beğendim. Umarım gelecekte derginiz çok daha iyi yerlere gelecektir. Türkiye için ise ne zaman gerçek aydınlarını bulur ve bunların sayısını binler mertebesine vardırırsanız ve bir kısmını sadece gazeteler ya da basında değil, hatta kamuda bile önemli pozisyonlara getirebilir, ya da topluma yön veren sistemlerin başına getirir, işte o zaman ülkemiz vasatizmden çıkacak ve toplumsal ilerleme basamaklarını ikişer üçer adım atlayarak çıkacaktır.

O güne kadar vasatizmden Tanrı bizleri korusun!

Alper KUL'u kısaca tanıyalım:

38

Alper KUL 1973 yılında Bursa'da doğdu, bir yaşından beri İstanbul'da yaşamaktadır. Son yirmi üç yıldır Alper KUL, Uluslararası Satış ve Pazarlama alanında ülkenin önde gelen firmalarında çalışmıştır, ayrıca kariyer danışmanlığı yapmıştır.

Alper KUL yaklaşık son yedi senedir kariyer sistemlerinin dışına çıkmış ve stratejik konularda konuşmalar yapmaya başlamıştır. Çok sayıda TV ve radyo programına çıkan Alper KUL, birisi Türkçe diğeri İngilizce olmak üzere iki kitap yazmıştır.

Bunların dışında Alper KUL, sivil toplum çalışmaları yapmış ve müzik çalışmalarını verimli bir şekilde sürdürmüş ve new age, enstrümental müzik alanında on bir albüm çıkarmıştır.

Ece Budak

AHH BENİM ŞU KADINLIĞIM!

siz beni bilirsiniz benden çok
illegalimdir buralara
hiçbir yere ve zamana tutturamam
kıyafetimin diz veya kol boyunu
bahsi benden çok geçer üzerimdeki kaba
bezin
bazen mevzuyu değiştirmek gerekir
patron sevgilimi sorar devlet çocuğumu
hiçbiriniz beni sormazsınız
çünkü siz beni bilirsiniz benden çok
hanımefendi değil serseridir şeklim
aksi gibi kadın da olamam bu halimle
olsa olsa sürtüğümdür!
siz beni bilirsiniz
siz, beni kelimelerimden tanımaz bir sürü
soğanı doğrama üslubumdan çıkarırsınız
büyük bir ustalıkla
çok kez geçer mahallenin dedikodu
sofralarında soğanın şekli eteğim gibi
yeri gelir soğanı da sollar kaç kere seviştiğim
veya sevişmediğim
kahvehanelerde çayla birlikte dolaşır bacak
aram yahut mahkemelerde
canı sıkılır meclise kadar gider
o zaman açıkça memleket meselesi oluverir
kadınlığım
kimine göre becerikli bir kadın olurum kimine
göre orospu,

39

-ha bu arada, orospusam bana çıkan her yol yasaldır,
benim çıktığım yol suçtur!-
diğer bir ihtimalde ahlaklı bir kızımdır yahut acemi bir cahil.
memlekette işsizlik var diye yakınmasın kimse
ah ne çok meşgale kazandırdı topluma benim şu kadınlığımı!
hâlbuki kaç kere dümdüz edildi dünya erkeğin altında
kaç kere boğazımıza kadar girdi erkeklik
ve hep beraber aynı dölü yuttuk iştahla!
siz yine de en iyi beni bilirsiniz, kendinizden de çok
ayıplarsınız beni, gülersiniz ardımdan
yeri gelir ne varsa yüzüme karşı.
size tavsiyem, çok geçmeden istifa edin bu işlerden
çünkü elbet gülünç kalacak gülmeleriniz, gülüneceksiniz!
ve elbet ayıp olacak ayıplamalarınız, ayıplanacaksınız!
gün gelecek hep beraber sizi bilecek, sizi konuşacağız
gün gelecek ne varsa yüzünüze!

Bengül Alkan

SAYIP DÖKMELER

*B*ir türlü yüzüm gülmeyecek mi benim? Bir türlü yalnız kalamayacak mıyım? Evime on beş sene önce çöreklandiler. O gün, bu gündür de ayrılmıyorlar. Evlat mı benim oğlum? Evlat olsaydı bu kokuşmuş rezille mi evlenirdi? Akılsız, aptal yavrum benim. Bana azıcık benzeseydi hiçbir şey şimdiki gibi olmazdı ya! Tepeden tırnağa o sümsük babası. Mezarında ters dönsün, bakkaldan gidip bir ekmeğ alamazdı. Ah, rahmetli babacığım, nur içinde yatsın. Bu evi benim üzerime yaptırmıştı zamanında. Yoksa sokaklarda dilendirirdi bu, babası kılıklı sünepe oğlan, beni!

Öğlen oldu, bizim gelin hanım kalkacak da kahvaltı hazırlayacak da bu yaşlı kadıncağz ilaçlarını içecek. Ah olmaz olsun öyle kahvaltı. Beni zehirlemeyeceği ne malum? Zaten son zamanlarda bir tuhaf bakıyor bana. Öl moruk der gibi... Ama yağma yok! Ne kadar uğraşsanız da ölmeyeceğim. Evin her yanı bok içinde, sidik kokuyor odalar. Tahtaların gıcirtısından migrenim azdı. Pencereler soğuk alıyor, kış olunca da tavan akmaya başlıyor. Bir çivi çakmadılar, şu canım evi, ölüme terk ettiler resmen. Hep o gelin dolduruyor benim sünepeyi. Evi yıktırıp apartman diktirme peşindeler. Farkında değilim sanıyorlar ama benden kaçır mı? Mis gibi bahçesi olan evi yedirir miyim ben size?

Allah günah yazmasın ama aklıma türlü türlü şeyler geliyor. Şu çocukların ikisi de bizim sünepenin kılına benzemiyor. Bu gelinin yemeyeceği halt olmaz. Benim aptal yavrum uyusun! Çamaşırlarını karıştırdım geçen gün. Bir görerseniz, rezil, utanmaz kadın. Biz adap, örf, adet bilirdik. Şimdikilerde nerde? Gerçi ahretliğimin gelini öyle mi? Keşke zamanında kaçırmayıydık o kızı. Romatizmalarım azdı yine. Nasıl azmasın ki bu evde? Gün yüzü mü gösterdiler bana, gençliğim dahil. Mutfaktan tıkr tıkr sesler geliyor. Sultan hazretleri sonunda uyanabildi güzellik uykusundan. Şu televizyonu açayım da iki insan görsün gözüm. Cinayet çözeceklerdi sabah programımda.

II.

Sabahın köründe uyandım yine. Bıktım. Nedir bu benim çektiğim? Bilseydim evlenir miydim bu sünepeyle? Başımı yakar mıydım bu cahil, görgüsüz aileyle? Azıcık uykuyu bile çok görüyor bana moruk. Hemen çok sevdiği sabah zırlıklarını açıyor, son ses. Aman gelin hanım, iki dakika fazla uyumasın! Kocam olacak salak değil mi bunlara sebep? Kaç kez söyledim ona, ayrı eve çıkalım dedim, bu böyle olmuyor, ben artık dayanamıyorum dedim,

şu eski püskü evden kurtulalım dedim. Dinleyen kim? Her zamanki gibi aval aval baktı yüzüme. Tek bir kelime bile etmeden komik gömleğini geçirip üzerine ağır ağır çıktı odadan.

Sünepe! Şu iki evladımın hatırına çekiyorum bütün bu saçmalıkları. Yoksa bir saniye durmam bu sirkte. Moruk, nefes alışverişimi bile denetler oldu. Geçen gün gözlerimle gördüm, yatak odama girmiş iç çamaşırlarımı karıştırıyordu. Ayıp diye bir şey var. Ama nereden bilsin bu görgüsüzler! Ah, annem yok mu? Evde kaldın, aman kızım bul birini artık, evlen de git, ömür boyu sana mı bakacağız diye diye, bu sünepeye varmamı sağladı sonunda. Sırf evden kaçmak için evlendim ben. Sonuç, hayatımın on beş yılını zehreden bir ana, oğul! Annemin içi soğumuştur umarım. En azından bizim karlı çıkmalıyız değil mi? Her yanı dökülen moruk gibi ekşimiş evi, bir satmaya ikna edemedim bizim sünepeyi. Annem kızıyor diyor, başka da bir şey demiyor. İnsanı çıldırtır bu adam. Şu iki çocuk olmasaydı ah! Moruk, adım kısır geline çıkarmasaydı doğurmazdım aslında. Evleneli bir ay olmuş, kısır gelin demeye başlamıştı bana. Kim bir sünepeyle yatmak ister ki, yatmayı geçtim bir de ondan çocuk yapmak! Allahtan iki çocuğum da bana benziyor. Huyları da dahil. Evde doğru dürüst

kahvaltılık bile kalmamış, moruk, çok masraflısın gelin, oğlum sana para yetiştirsin diye yaşlandı, deyip duruyor. Çıldırmasam iyi. Neyse, mutfağında ufak bir televizyonum var. Çok bunalınca moruktan, açıyorum magazin programlarını. En azından bir süreliğine unutuyorum moruk ve sünepeyi.

III.

Sabah erkenden kaçıyorum evden. Yoksa karım bir yandan annem bir yandan bütün gün başımın etini yiyor. Neymiş benim günahım? Çocuklarım için karım için annem için daha ne yapmam gerekiyor? Annem, yaşlı başlı kadın, ben ona nasıl diyeyim, dedemden kalma evi yıktırıp yerine apartman diktireceğiz, seni de başka bir daireye atacağız diye? Kalbine iner kadının. Evlenmeden önce hiç böyle değildi, Melek. Annem ayarlarını bozdu kadının, biliyorum. Bir bağırsı var ki bana sinirliyken. Altıma kaçırmamak için aceleyle kendimi sokağa atıyorum. Çıldırılmış gibi açıyor gözlerini. Aman! Ben savaşmak nedir bilmem ki! Baştan yenilgiyi kabul ettim. Annemle de karımla da başa çıkamam. Ne yapayım canım. Ben de istemez miyim daha iyi şartlarda yaşayalım? Annemin gölgesi her an üzerimizde olmasın, istemez miyiz? Karım bu kadar soğuk davranmasını, bana midesi bulanarak bakmasını, biraz şefkat gösterebilirsin, istemez miyim?

Bıktım be kardeşim! Kaçıp gideceğim işin sonunda. Sidik kokan o evi alsınlar başlarına çalsınlar! İkisinden de bıktım, usandım. Çocuklarıma bile ilgi gösteremez oldum, ikisiyle uğraşmaktan. Biraz daha böyle devam ederse belki kaçarım. Babam da hep kaçacağım bu evden derdi. Sonunda evinde, yatağında öldü.

Bir damla gözyaşı dökmemişti annem, babam ölünce. Sevinmişti belki de içten içe. Hiç sevmezdi babamı. “Erkek değil senin baban, sakın sen, ona çekme tamam mı oğlum?” Telkinleriyle büyüttü beni yıllarca. Ama çabalarının sonuçsuz olduğunu seneler gösterince bu sefer babama olan kinini bana karşı beslemeye başladı. Sanki karşısında kocasının gençliği duruyor gibi... Markete tonla borcum var. Sürekli aklıma geliyor. Karım suratıma tükürmekle tükürmemek arasında bocalarken annemin gırtlığına yapışması an meselesi. Ya ikisini de terk edeceğim ya da babam gibi yatağımda öleceğim. Başka yol bırakmıyorlar bana.

Meryem GÜNGÖR

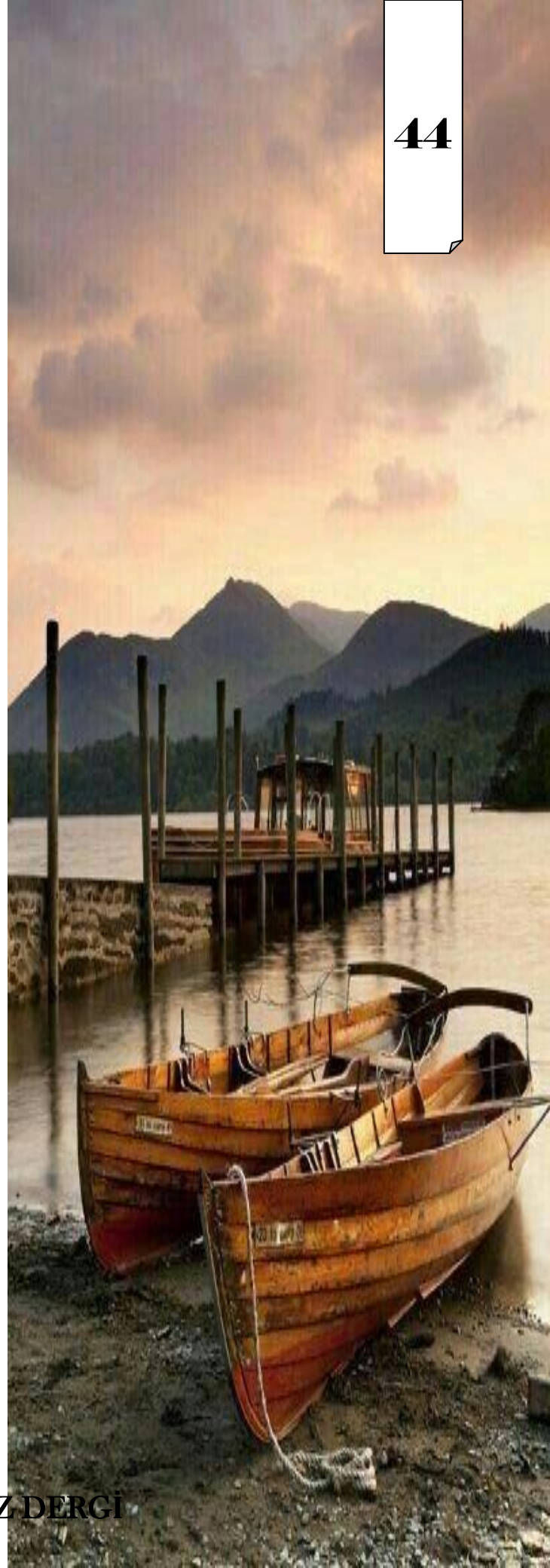
LİMAN

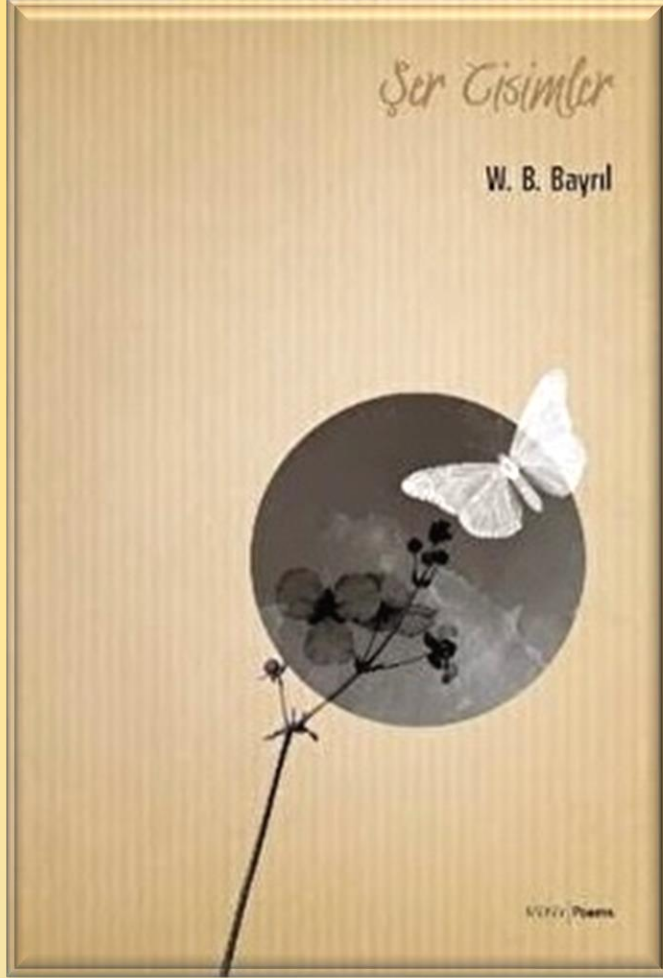
44

Şairler şiirlerinde liman yakarlar
Gemilere doldurmuş gibi tüm ruhlarını
ve deniz de mevzuyu uzatmadan
örtecekken olanları,
liman yakarlar.

Oysa ben,
Saçlarımı rüzgâra teslim ettiğim bir akşamüstü
İçten içe
yazdığım kadar yanarım.
Bir limanın kenarında
çocukluğumun elinden tutup,
gülüşlerimin gölgesinde
ve yıldızların rotasında.

Ne kelimeler tükenir
Ne defterler
Ne de ateş...
Yandıkça çoğalır boşluğum
Ah işte bu boşluk
Benim en büyük doluluğum...

Defneler içinden yükselen altın silüet, sorar: “- Kimdir, bana baktığınızda görünen?”... Derler: “O, Öteki!”

***“İşte ankebut ipini kesti.
Sokulduğu ağ labirent.***

-Herkes önce kendi boşlugunu bilmeli!

W.Bahadır Bayrıl